

Honours programs: NL versus USA

In het Regeerakkoord van VVD en CDA doemen de contouren op van een nieuwe onderwijspolitiek. Deze heeft consequenties voor de plaats van honoursprogramma's in het hoger onderwijs. Moeten ze meer op Amerikaanse leest geschoeid worden?

1. Een nieuwe onderwijspolitiek

Eenzijds moeten leerlingen en studenten door de onderwijsinstellingen worden gestimuleerd in hun school- en studieloopbaan een maximale leerwinst te boeken: het gaat volgens het nieuwe Regeerakkoord VVD-CDA (p.31) om de *toegevoegde waarde*, zowel voor de minder- als voor de meergetalenteerden.¹ Anderzijds wordt bij de bekostiging van het voortgezet en hoger onderwijs erop gemikt vertraging in de school- en studieloopbaan tegen te gaan. Tevens wordt in het hoger onderwijs het collegegeld voor vertraagde studenten bijna verdrievoudigd. Dat staat in de bijlage van het Regeerakkoord (p.15-16).²

Er waait dus een nieuwe wind in de onderwijspolitiek. Enerzijds wordt actieve talentontwikkeling bepleit, maar anderzijds mag dat niet tot onnodige studievertraging leiden. De nieuwe regering geeft er zelfs de voorkeur aan dat excellente middelbarescholieren sneller door het programma heen stromen, liever dan dat ze hun toegevoegde waarde vergroten (op.cit. p.15). Als men dat concretiseert, zou men tot de stelregel kunnen komen dat zware opleidingsvarianten (zoals gymnasium of tweetalig onderwijs) voortaan beschouwd moeten worden als een honoursprogramma voor excellente leerlingen en dat zittenblijvers moeten afstromen naar een minder zware variant (zoals VWO zonder Latijn en Grieks of zonder onderdompeling in een vreemde taal).³

2. Honoursprogramma's in het hoger onderwijs (NL)

Gegeven deze nieuwe onderwijspolitiek komen de honoursprogramma's in het hoger onderwijs eveneens in een ander licht te staan. Een paar weken geleden verscheen de bundel *Talent voor Morgen* waarin wegen worden uitgezet voor talentontwikkeling in het hoger onderwijs.⁴ Er worden diverse voorbeelden gegeven van bestaande honoursprogramma's bij universiteiten en hogescholen. Grofweg gaat het om twee soorten (en om mengvormen daartussen). Aan de ene kant heb je programma's waarin excellente studenten gewoon zestig studiepunten per cursusjaar moeten halen, dus evenveel als in het reguliere programma. Het verschil zit erin dat de honours courses zwaarder zijn, meer uitdaging bieden en tot meer leerwinst leiden. Aan de andere kant heb je programma's waarin excellente studenten worden gestimuleerd extra onderwijseenheden te volgen, bovenop het reguliere programma. Ze verwerven dus extra studiepunten, bovenop de reguliere 60 studiepunten per cursusjaar.

3. Honoursprogramma's in het hoger onderwijs (USA)

In het derde hoofdstuk van de bundel (p.47) worden tien kenmerken genoemd waaraan een programma moet voldoen om een honoursprogramma te mogen heten. Gesteld wordt dat deze kenmerken ongeveer overeenkomen met de criteria die in de Verenigde Staten door de National Collegiate Honors Council worden aangelegd.⁵ Op het eerste gezicht is dat inderdaad het geval. Maar er is één groot verschil:

- In het Amerikaanse hoger onderwijs is de toegestane studieduur in principe niet langer dan de officiële cursusduur.
- De Amerikaanse *honours courses* komen in de plaats van de onderwijseenheden van het reguliere programma. Dus vertaald naar de Nederlandse situatie: alle studenten halen evenveel studiepunten, maar de excellente studenten volgen voor sommige vakken een bijzondere cursusvariant waarin ze méér werk moeten verzetten om hun punten te halen.
- Studenten die studieachterstand oplopen, worden in principe uitgesloten van deelname aan *honours courses*. Zij worden naar het reguliere (minder zware) programma verwezen.

In het Amerikaanse *secundair onderwijs* bestaat een soortgelijk systeem. Excellente highschoolleerlingen kunnen tot de honoursvariant van een vak worden toegelaten: de zgn. *Advanced Placement*.⁶ En als ze daarin hoge cijfers halen, kunnen ze zelfs een vrijstelling voor het corresponderende vak in het hoger onderwijs verwerven.

4. Honoursprogramma's: consequenties van de nieuwe onderwijspolitiek

Keren we terug naar de nieuwe onderwijspolitiek, zoals die is ingezet met het Regeerakkoord van VVD en CDA. Als de Nederlandse universiteiten en hogescholen die koers serieus nemen, dan is het eerste wat

ze moeten doen: herziening van de criteria voor het toekennen van een *cum laude*. Dat *judicium* is voortaan slechts weggelegd voor studenten die niet alleen hoge cijfers hebben gehaald maar die het eindexamen ook in of binnen de cursusduur hebben verworven. Vervolgens moeten ook de honoursprogramma's op de helling: (a) de deelname is voorbehouden aan getalenteerde en gemotiveerde studenten die niet vertraagd zijn in hun studie en van wie verwacht kan worden dat ze hun studie in of binnen de officiële cursusduur zullen voltooien; (b) de aangeboden honours courses gelden voortaan als vervanging van reguliere onderwijsseenheden, vormen dus niet een extra *course load* bovenop het reguliere programma en leveren dus ook geen surplus-studiepunten op, bovenop de 60 studiepunten die de reguliere studenten per cursusjaar moeten behalen.

5. Krentenkakkerij?

Wat een krentenkakkerij, zullen sommigen zeggen, mogen studenten er dan niet voor kiezen extra vakken te volgen en extra tentamens af te leggen, bovenop de studiepunten die verplicht zijn om het diploma te verwerven? En mogen ze er niet voor kiezen langer over hun studie te doen, ook al zal dat een grote aanslag op hun portemonnee doen?

Natuurlijk mogen ze dat, zou ik zeggen, maar laat dat dan aan henzelf over. Het is, dunkt mij, strijdig met de nieuwe onderwijspolitiek als faculteiten *structureel* honoursprogramma's aanbieden waarin studenten aangemoedigd worden extra studiepunten te halen en waarmee studievertraging in de hand wordt gewerkt en studenten op kosten worden gejaagd.

Honoursprogramma's vormen een waardevolle aanvulling op het traditionele onderwijsaanbod van universiteiten en hogescholen, maar wat studiepunten en cursusduur betreft, moeten ze wel binnen de wettelijke kaders blijven. Dat wil zeggen: 60 studiepunten per cursusjaar, die elk van de gemiddelde honoursstudent een studie-inzet van maximaal 28 uur vergen.⁷

Wes Holleman

weblog onderwijs 8-10-2010

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.kabinetsformatie2010.nl/dsc?c=getobject&s=obj&objectid=127446>;

zie ook de hele verzameling documenten: http://www.kabinetsformatie2010.nl/Actueel/Pers_en_nieuws/berichten/2010/september/Regeerakkoord_en_gedoogakkoord_gepresenteerd.

² <http://www.kabinetsformatie2010.nl/dsc?c=getobject&s=obj&objectid=127448>. Wat het collegegeld betreft staat er: *Het collegegeld voor studenten die langer dan 1 jaar uitlopen in hun studie wordt verhoogd met € 3000,-* [per verblijfsjaar, dus bovenop het reguliere collegegeld van € 1672,- per verblijfsjaar]. Bovendien verliezen ze hun aanspraak op de OV-jaarkaart]. Verder blijft uiteraard de regel gehandhaafd dat studenten slechts vier jaar aanspraak kunnen maken op de prestatiebeurs en aanvullende beurs, met dien verstande dat die aanspraak niet meer voor masterstudenten geldt.

³ En hoe kijkt men vanuit de nieuwe onderwijspolitiek tegen tweetalig onderwijs op de basisschool aan? Is er iets voor te zeggen dat ook in het basisonderwijs *honours classes* gevormd worden die uitsluitend toegankelijk zijn voor leerlingen die niet met achterstand op het gebied van Nederlandse taalbeheersing te kampen hebben?

⁴ <http://www.talentvoormorgen.noordhoff.nl/> (ISBN 978-90-01-79789-8);

zie ook: <http://www.scienceguide.nl/201009/het-ontsteken-van-fakkels.aspx>;

vergelijk ook de site van het Siriusprogramma: <http://www.siriusprogramma.nl/>.

⁵ <http://www.nchchonors.org/basicchonorsprogramcharacteristics.shtml>;

vergelijk ook: <http://www.nchchonors.org/faqs.shtml> en <http://digitalcommons.unl.edu/nchcmmono/7/>.

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Advanced_Placement.

⁷ Een zelfde kanttekening zou men kunnen zetten bij initiatieven op het punt van internationalisering in het hoger onderwijs. Mag een faculteit buitenlandse studietrajecten en stages aanbieden als het zonneklaar is dat de deelnemers daardoor ernstige studievertraging zullen oplopen? En mag een faculteit Engelstalige studietrajecten aanbieden als de werkelijke studielast voor de Nederlandstalige deelnemers ten gevolge van die afwijkende voertaal niet meer in verhouding staat tot het schamele aantal studiepunten dat ze in dat traject verwerven?